

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie

LOL.410.006.02.2016
P/16/045

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie
ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn
T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30
lol@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-69, 10-950 Olsztyn

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/045 – Ochrona jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	1. Janusz Dobek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/7/2016 z dnia 07.04.2016 r. 2. Waldemar Żarnoch, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/6/2016 z dnia 07 kwietnia 2016 r.
Jednostka kontrolowana	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Giżycku, ul. Obwodowa 6, 11-500 Giżycko (dalej: „Przedsiębiorstwo” lub „PWIK”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tadeusz Lachowicz, Dyrektor Przedsiębiorstwa.

(dowód: akta kontroli str. 1-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Powyższą ocenę uzasadniają w szczególności:

- wykorzystywanie ujęcia wody podziemnej „Gajewo”, posiadającego ustaloną strefę ochronną i objętego pozwoleniami wodnoprawnymi,
- przeciwdziałanie potencjalnym zanieczyszczeniom terenu ujęcia Gajewo, wyrażone aktywnością Przedsiębiorstwa w działaniach na rzecz ochrony zasobów wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi, w tym m.in. uwzględnienie jego obszaru w dokumentach planistycznych obejmujących ten teren,
- podejmowanie działań w celu poprawy jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci, w tym stosowanie procesu uzdatniania wody surowej eliminującego występujące przekroczenia dopuszczalnych norm jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, powodującego tym samym spełnianie wymaganych parametrów jakości wody,
- prowadzenie wewnętrznej kontroli jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi przez Laboratorium posiadające zatwierdzony system jakości prowadzonych badań oraz uzyskanie pozytywnych ocen Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Giżycku (dalej „PPIS”), potwierdzających przydatność wody do spożycia na wodociągu publicznym,

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

- terminowe przekazywanie Marszałkowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego (dalej „Marszałek”) wykazów zawierających informacje oraz dane o ilości i jakości pobranej wody podziemnej (dalej „Wykaz”), jak również sprawozdań statystycznych M-06 o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych (dalej „sprawozdanie M-06”),
- stosowanie właściwych jednostkowych stawek za pobór wody dla każdego roku oraz współczynnika różnicującego, odpowiadających rodzajowi i przeznaczeniu pobieranej wody oraz zastosowanym metodom jej uzdatniania.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły:

- niepełnej realizacji:
 - zadań wynikających z ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wody Gajewo w zakresie jego oznakowania,
 - warunków pozwoleń wodnoprawnych w zakresie dokonywania odczytów stanu wodomierzy (ilości pobranej wody), oraz okresowych pomiarów poziomu zwierciadła wody i wydajności studni wierconych,
- nierzetelnego sporządzania sprawozdań M-06 oraz Wykazów składanych Marszałkowi, skutkującego naliczeniem opłat z tytułu poboru wody podziemnej w niewłaściwej wysokości.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Stosowanie ograniczeń w użytkowaniu wód i powierzchni ziemi związanych z ustanowieniem strefy ochronnej ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu faktycznego

1.1. Przedsiębiorstwo dysponowało jednym ujęciem wody podziemnej „Gajewo” i obsługiwało nim ok. 32 tys. mieszkańców Giżycka, w tym wszystkich mieszkańców miasta (28,7 tys.) oraz ok. 3 tys. mieszkańców gminy wiejskiej w ramach zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Strefę ochronną tego ujęcia ustanowił bezterminowo Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie (dalej: Dyrektor RZGW) rozporządzeniem z dnia 10 czerwca 2003 r. i objęła ona strefy terenów ochrony bezpośredniej otworów studziennych w ujęciu oraz teren ochrony pośredniej poboru wody. Określone w nim zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody w granicach terenu ochrony pośredniej dotyczyły zakazu wykonywania robót oraz czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody i wydajności ujęcia, w tym m.in.: wprowadzania ścieków do wód lub ziemi, rolniczego wykorzystania ścieków, przechowywania lub składowania odpadów promieniotwórczych, budowy dróg publicznych oraz torów kolejowych, a także lokalizowania zakładów przemysłowych, ferm chowu lub hodowli zwierząt oraz magazynów produktów ropopochodnych, urządzania parkingów, obozowisk, kąpielisk i innych substancji oraz odpadów. Obszar strefy ochronnej ww. ujęcia wody obejmował grunty rolnicze i budowlane o powierzchni ok. 39 ha. Jego wydajność wg pozwolenia wodnoprawnego udzielonego przez Starostę Giżyckiego wynosiła 570 m³/h oraz średnio 6,3 tys.m³/24 h.

(dowód: akta kontroli str. 5-9)

1.2. W latach 2013-2016 (I kw.) Przedsiębiorstwo zrealizowało obowiązki dotyczące terenu ochrony bezpośredniej ujęcia wody w sposób następujący:

- Grunty na terenie ochrony bezpośredniej ujęcia wody użytkowane były wyłącznie na cele związane z eksploatacją ujęcia wody i zagospodarowane zostały zielenią. Sposób odprowadzenia wód opadowych na tych terenach, tj. z wykorzystaniem studni drenażowych i kanalizacji deszczowej, a także wyniesienie studni ponad powierzchnię terenu, uniemożliwiało przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody. Na terenach tych nie występowały urządzenia sanitarne przeznaczone do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.
- Tereny te zostały odpowiednio zabezpieczone i oznakowane, tj. strefy ochrony bezpośredniej ujęcia wody zostały ogrodzone, a w przypadku 9 z nich² ogrodzenie te było pełne i uniemożliwiało bezpośrednie przedostawanie się niepowołanych osób i zwierząt na teren ujęcia. W przypadku 13 studni tablice informacyjne odpowiadały wymaganiom określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 maja 2004 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody³. Dodatkowym zabezpieczeniem przed możliwością wtargnięcia na teren ujęcia wody oraz zniszczenia urządzeń na ujęciu i potencjalnego zanieczyszczenia ujmowanych wód były zamontowane czujniki alarmowe naruszenia pomieszczeń pomp oraz pokryw studni.

(dowód: akta kontroli str. 10-36)

1.3. W ramach realizacji przez PWiK obowiązków dotyczących terenu ochrony pośredniej ujęcia wody we wszystkich punktach przecięcia się granicy tego terenu ze szlakami komunikacyjnymi oraz innymi charakterystycznymi punktami (11 miejscach) umieszczono tablice informacyjne o ustanowieniu strefy ochronnej. Analiza sześciu punktów ich usytuowania wykazała, że w trzech przypadkach tablice te odpowiadały wymaganiom określonym w rozporządzeniu w sprawie tablic informacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 10-11, 32-34, 37)

1.4. W okresie objętym kontrolą Przedsiębiorstwo było trzykrotnie kontrolowane przez PPIS w zakresie przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące wody do spożycia w wodociągu publicznym Giżycko. W wyniku tych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. W zakresie wypełniania obowiązków dotyczących stref ochronnej ujęcia wody stwierdzono m.in., że studnie były ogrodzone, oznakowane i zamykane na kłódkę. Inne służby i organy nie przeprowadzały takich kontroli w latach 2013-2016 (I kw.).

(dowód: akta kontroli str. 45)

1.5. Obszar ujęcia wody podziemnej „Gajewo” został uwzględniony w dokumentach planistycznych obejmujących ten teren, tj. w planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko – mazurskiego oraz miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Giżycka. Przedsiębiorstwo uczestniczyło w postępowaniu dotyczącym uzgodnienia planowania przestrzennego obszaru stref ochronnych tego ujęcia. I tak:

- Na obszarach Miasta Giżycko zgłosiło swoje uwagi do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów strefy ochrony pośredniej ujęcia wody podziemnej i proponowanych przez Urząd Miasta Giżycko rozwiązań urbanistycznych tego terenu w zakresie zabudowy usługowo – przemysłowo – mieszkaniowej. Ostatecznie w planie tym uwzględniono uwagi

² Teren ochronny ujęcia wody obejmował 11 stref ochrony bezpośredniej ujęcia wody, w tym 14 punktów poboru wody – studni.

³ Dz. U. Nr 136, poz. 1457 ze zm. – rozporządzenie w sprawie tablic informacyjnych.

Przedsiębiorstwa i wprowadzono całkowity zakaz budowy obiektów usługowych, produkcyjnych niezwiązanych z potrzebami produkcji i uzdatniania wody oraz wykonywania robót i czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody i wydajności ww. ujęcia na terenie miasta.

- Na obszarach Gminy Giżycko interweniowano o wprowadzenie zmian formalnych do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów gminy w zakresie zgodności z ograniczeniami określonymi w rozporządzeniu Dyrektora RZGW ws. ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wody podziemnej. Wójt Gminy poinformował, że obszar tego ujęcia został uwzględniony w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

(dowód: akta kontroli str. 46-65)

1.6. W latach 2013-2016 (31 marca) Przedsiębiorstwo uczestniczyło jako strona w postępowaniu dotyczącym środowiskowych uwarunkowań realizacji inwestycji rozbudowy obwodnicy Giżycka⁴, obejmującej swoim wpływem obszar ujęcia wody i jego strefy ochronnej. W trakcie tego postępowania Przedsiębiorstwo zgłosiło inwestorowi swoje uwagi i wnioski dotyczące zapewnienia ochrony tego ujęcia, w tym m.in. zapewnienia dojazdów do studni i punktów pomiarowych, dróg serwisowych do urządzeń, zabezpieczenia terenu i podłączenia do kanalizacji deszczowej. W efekcie tych działań nastąpiła zmiana planowanej koncepcji programowej z drogi dwupasmowej na poszerzenie istniejącej drogi jednopasmowej z uwzględnieniem nienaruszalności terenów ochrony pośredniej ujęcia wody. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie poinformował o wydaniu 30 grudnia 2015 r. decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla ww. przedsięwzięcia. W ww. okresie nie prowadzono innych postępowań dotyczących wydania pozwoleń na szczególne korzystanie ze środowiska, obejmujących swoim wpływem ww. obszar⁵.

(dowód: akta kontroli str.66-79, 82-83)

1.7. W badanym okresie Przedsiębiorstwo nie dokumentowało faktu podejmowania działań w celu identyfikacji i przeciwdziałania źródeł potencjalnego zanieczyszczenia ujmowanych wód, w tym nieczynnych studni i innych ognisk zanieczyszczenia wody oraz ich likwidacji. PWiK nie pozyskiwało i nie posiadało pisemnych informacji w tym zakresie. Współpraca Przedsiębiorstwa z innymi podmiotami i instytucjami dotyczyła zaś wyłącznie PPIS.

Jako przykłady podejmowanych działań Dyrektor Przedsiębiorstwa podał podjęcie interwencji w sytuacji zdeponowania na granicy strefy pośredniej kilku ton pomiotu kurzego (jesień 2015 r.), jak również monitorowanie wpływu wycieku żywicy mocznikowej (w wyniku wykolejenia pociągu towarowego) w odległości kilkunastu kilometrów od strefy pośredniej.

Z informacji uzyskanych w trakcie kontroli od Wójta Gminy Giżycko wynikało, że cztery gospodarstwa domowe zamieszkujące tereny ochrony pośredniej ujęcia wody nie zostały podłączone do kanalizacji sanitarnej.

Z wyjaśnień Dyrektora Przedsiębiorstwa wynikało, że w odróżnieniu od jednostki samorządu terytorialnego (dalej „jst”) nie posiada ono kompetencji, ani narzędzi prawnych do prowadzenia działań kontrolnych, rozpoznawczych i egzekucyjnych w obrębie posesji należących do prywatnych właścicieli (jst ma instrumenty

⁴ Rozbudowa drogi nr 59 na odcinku Kanał Niegociński - rondo przy ul. 1 Maja (od km 4+578 do km 0+000) oraz drogi krajowej nr 63 na odcinku rondo przy ul. 1 Maja - wieś Bystry (od km ok. 38+218 do km ok. 42+463) – inwestor Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Olsztynie.

⁵ Dotyczy postępowań, w których Przedsiębiorstwo uczestniczyło jako strona i nie było wnioskodawcą.

wynikające chociażby z ustawy o utrzymaniu porządku i czystości, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

(dowód: akta kontroli str. 80-81)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niepełnej realizacji zadań wynikających z ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wody. I tak w zakresie:

- terenu ochrony bezpośredniej ujęcia wody: w przypadku dwóch stref ochrony stwierdzono częściowo ubytki w siatce stalowej ogrodzeń oraz tablicę informacyjną o nieodpowiedniej treści, tj. z informacją o ochronie pośredniej ujęcia wody zamiast ochrony bezpośredniej i zakazie wstępu osób nieupoważnionych, a także nieczytelne napisy na jednej z nich,
- terenu ochrony pośredniej ujęcia wody: nieprawidłowo oznaczono granice tej strefy, tj. w trzech punktach tablicą informacyjną o treści „teren ochrony bezpośredniej ujęcia wody podziemnej, osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” zamiast „teren ochrony pośredniej ujęcia wody podziemnej ustanowiony w celu ochrony jakości wód ujmowanych”.

Kierownik Działu Wodociągów i Kanalizacji Przedsiębiorstwa podał m.in., że ubytki w ogrodzeniach spowodowane zostały najprawdopodobniej przez zwierzęta, nieczytelne napisy na tablicy informacyjnej wynikały z działania czynników atmosferycznych oraz omyłkowo zamontowano tablice informacyjne o nieodpowiedniej treści. W toku kontroli Dyrektor Przedsiębiorstwa poinformował o usunięciu nieprawidłowości podając m.in., że wymieniono tablice informacyjne i oznakowano prawidłowo poszczególne strefy ochronne oraz naprawiono ogrodzenia studni.

(dowód: akta kontroli str. 10-44)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie.

2. Przestrzeganie warunków korzystania z wód określonych w pozwoleniu wodnoprawnym na pobór wód

Opis stanu
faktycznego

2.1. Zarządzane przez Przedsiębiorstwo ujęcie wody „Gajewo” w Giżycku objęte było dwoma pozwoleniami wodnoprawnymi na pobór wody podziemnej, wydanymi przez Starostę Giżyckiego w dniu 17 października 2008 r. – dla 13 studni wierconych⁶ i 2 grudnia 2011 r. – dla dwóch studni (Nr 5 i XVI), udzielonych na okres do 30.10.2018 r.

2.2. Warunki określone w pozwoleniach wodnoprawnych Przedsiębiorstwo realizowało w sposób następujący:

- kontrolowano działanie urządzeń wodnych i pomiarowych (raz w miesiącu),
- prowadzono częściowo okresowe pomiary poboru wody, wydajności i poziomu zwierciadła wody w studniach, dokonując ich rejestracji w książkach eksploatacji studni,
- przeprowadzano przeglądy techniczne urządzeń wodnych (dwukrotnie w roku, tj. wiosną i jesienią),

⁶ Nr: 1A, 2A, 3A, 4, VII, VIIIA, IXA, 2R, 3R, XIII, XV, XVII i XII.

- prowadzono monitoring kontrolny i przeglądkowy w uzgodnieniu z PPIŚ, na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁷ i określony przez PPIŚ,
- zagospodarowywano odpady stałe zgodnie z przepisami ustawy z 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁸,
- dobowy pobór wody nie przekroczył w badanym okresie ilości ustalonej, tj. 6300 m³/d.

(dowód: akta kontroli str. 84-142)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) Przedsiębiorstwo nie w pełni realizowało warunki pozwoleń wodnoprawnych udzielonych na pobór wody ze studni ujęcia Gajewo.

Nie prowadzono bowiem rejestru poboru wody na podstawie odczytów wodomierzy odnotowywanych w książkach eksploatacji studni, a taki obowiązek wynikał wprost z tych pozwoleń, lecz na podstawie dokumentów wewnętrznych, tj. miesięcznych informacji z „Produkcji wody” (dalej „Raport”) sporządzanych przez pracownika Stacji Uzdatniania Wody (dalej „SUW”). W Raportach pracownik ten dokonywał wyliczeń poboru wody na podstawie ilości wody dostarczanej do sieci miejskiej oraz określonego szacunkowo, tj. bez stosowania urządzeń pomiarowych, zużycia wody na mycie komór i na wstępne wyflukanie filtrów.

W latach 2013-2015 nie odnotowano w książkach eksploatacji studni faktu dokonania 146 odczytów wodomierzy na koniec danego miesiąca oraz danych o stanie poboru wody, co stanowiło 28% miesięcy badanego okresu. W poszczególnych latach kształtowało się to w sposób następujący :

- w 2013 r. w 31 przypadkach (17,2% ogólnej liczby miesięcy), np. we wrześniu dotyczyło to dwunastu studni, a w październiku wszystkich piętnastu,
- w 2014 r. w 31 przypadkach (18%), np. w kwietniu i grudniu dotyczyło to wszystkich piętnastu studni,
- w 2015 r. w 84 przypadkach (50%), np. w miesiącach styczeń, luty, wrzesień, październik, listopad dotyczyło to wszystkich czternastu studni, a w kwietniu dwunastu.

W udzielonych wyjaśnieniach ówczesny Mistrz SUW, odpowiedzialny za dokonywanie odczytów (dalej „Mistrz SUW”) stwierdził, że: *„Odczytów ilości pobranej wody na wodomierzach dokonywali pracownicy, którym zlecałem ich przeprowadzenie. Nie jestem w stanie wytłumaczyć w tej chwili dlaczego brak jest ich dokumentowania w książkach eksploatacji poszczególnych studni. Odczyty na koniec każdego miesiąca były dokonywane i dane takie służyły również elektrykom do analizy zużycia energii do produkcji wody”.*

2) Zaniechano (w części) prowadzenia okresowych pomiarów wydajności i poziomu zwierciadła wody w studniach, czym naruszono kolejny z wymogów pozwoleń wodnoprawnych.

W latach 2013-2016 (I kw.) nie przeprowadzono 379 spośród 559 (tj. 67,8%) wymaganych okresowych (raz w miesiącu) pomiarów poziomu zwierciadła wody. Dotyczyło to wszystkich piętnastu studni objętych pozwoleniami wodnoprawnymi,

⁷ Dz.U. Nr 61, poz. 417 ze zm. –rozporządzenie uchylone z dniem 28.11.2015 r.

⁸ Dz.U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.

np.: nr 3 (w 30 miesiącach, tj. w 77%), nr 5 (w 32 miesiącach jej funkcjonowania, tj. w 82%), nr 2R (w 33 miesiącach, tj. w 85%) i nr 8A (w 13 miesiącach, tj. w 87%).

Z wyjaśnień Mistrza SUW wynikało, że jego zdaniem nie było potrzeby dokonywania miesięcznych pomiarów poziomu zwierciadła wody, gdyż wykształcona praktyka wskazywała, że nie było na poszczególnych studniach tendencji, które mogłyby być niepokojące.

3) W badanym okresie nie przeprowadzono 456 spośród 559 (tj. 81,6%) wymaganych okresowych (raz w miesiącu) pomiarów wydajności studni. Dotyczyło wszystkich (100%) piętnastu studni. I tak np.: na sześciu studniach odsetek braku pomiarów wyniósł od 67% do 79,5%, a na dziewięciu od 81% do 90%.

Z wyjaśnień Mistrza SUW wynikało, że jego zdaniem nie było potrzeby dokonywania miesięcznych pomiarów wydajności studni, gdyż wykształcona praktyka wskazywała, że nie było na poszczególnych studniach tendencji, które mogłyby być niepokojące.

W udzielonych wyjaśnieniach Kierownik Działu Wodociągów i Kanalizacji PWiK, który nadzorował realizację obowiązków Mistrza SUW stwierdził, że dostawał ustne informacje od ww. pracownika o prowadzeniu przez niego zeszytów eksploatacji poszczególnych studni i dokonywaniu wpisów w zakresie odczytów wodomierzy, jak i ustalania poziomu zwierciadła wody i wydajności studni. Nie sprawdzał jednak, czy wpisy w tym zakresie są faktycznie dokonywane przez tego pracownika.

(dowód: akta kontroli str. 143-213)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie.

3. Prowadzenie monitoringu jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej

Opis stanu faktycznego

3.1. Badania wody dla Przedsiębiorstwa realizowało „Laboratorium Środowiskowe”, funkcjonujące w ramach jego struktury organizacyjnej. Laboratorium to prowadziło samodzielnie badania, m.in. w zakresie fizykochemicznej analizy wody oraz badania mikrobiologiczne wody (w szczególności w zakresie pobierania próbek oraz wykonywanie badań wód podziemnych oraz wody przeznaczonej do spożycia). Zakres badań wody wykonywanych w Laboratorium obejmował zwłaszcza: barwę, zawiesinę, mętność; stężenie manganu, żelaza, fosforu ogólnego, cynku i ołowiu; sumaryczną zawartość wapnia i magnezu (twardość ogólna), a także obecność i liczbę bakterii grupy coli i Escherichia coli.

Laboratorium posiadało Certyfikat Akredytacji Laboratorium Badawczego Nr AB 1051, udzielonej dnia 17 czerwca 2009 r. przez Dyrektora Polskiego Centrum Akredytacji, z terminem ważności do dnia 16 czerwca 2017 roku – potwierdzającej spełnienie wymagania normy PN-EN ISO/IEC 17025:2005. Akredytacja podlegała corocznemu rozszerzaniu, uaktualnianiu i korygowaniu przez Polskie Centrum Akredytacji.

Laboratorium posiadało również zatwierdzenie do wykonywania badań wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, wydawane corocznie w badanym okresie przez PPIS.

(dowód: akta kontroli str. 214-230)

3.2. Dyrektor Przedsiębiorstwa zatwierdził „Harmonogramy analiz wody” (dalej „Harmonogramy”) na poszczególne lata. I tak:

a/ w latach 2013-2014 określały one badania na:

- Stacji Uzdatniania Wody :
 - wody surowej – pobieranej w hali napowietrzania (z kraniku na rurociągu doprowadzającym wodę z ujęcia): badanie fizykochemiczne raz w tygodniu (badanym parametrem była barwa, mętność, pH, zapach, mangan i żelazo) i dodatkowo raz w miesiącu (przewodność, amoniak, azotany, azotyny, chlorki, siarczany, twardość ogólna, chemiczne zapotrzebowanie tlenu) oraz badanie mikrobiologiczne – raz na miesiąc (parametrem była: ogólna liczba mikroorganizmów w 1 ml w 36° C+ 2°C po 48 h; ogólna liczba mikroorganizmów w 1 ml w 22°C + 2°C po 72 h; wykrywanie i ilościowe oznaczanie bakterii grupy coli i Escherichia coli; wykrywanie i ilościowe oznaczanie paciorkowców kałowych),
 - wody surowej po napowietrzeniu, przed filtrami (na hali napowietrzania, kraniki do poboru wody na rurociągach wylotowych wody z komór I-V): badanie fizykochemiczne mętności raz na miesiąc oraz badanie mikrobiologiczne raz na miesiąc (j.w.),
 - wody przed filtrami (badania na hali filtrów, kranik probierczy na rurociągu dopływowym na odżelaziacze: badanie fizykochemiczne mętności raz na miesiąc oraz mikrobiologiczne raz na miesiąc (zakres j.w.),
 - wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej (badanie na hali filtrów, kranik probierczy na rurociągu odprowadzającym wodę do sieci miejskiej: w ramach badania fizykochemicznego sprawdzeniu podlegało: raz w tygodniu barwa, mętność, pH, zapach, mangan i żelazo, a raz w miesiącu smak, przewodność, amoniak, azotany, azotyny, chlorki, siarczany i twardość ogólną); w ramach badania mikrobiologicznego raz w miesiącu badanie j.w. oraz dodatkowo wykrywanie i ilościowe oznaczanie Clostridium perfringens łącznie ze sporami na podłożu m-CP – do monitoringu przeglądowego,
- Zbiornikach wyrównawczych na ul. Leśnej (1000m³ i 2000m³): raz na miesiąc badanie fizykochemiczne mętności wody (na kranikach probierczych na wlocie wody uzdatnionej do zbiornika, na wylocie i z powierzchni) oraz raz na miesiąc badanie mikrobiologiczne (zakres j.w.).
- Studniach głębinowych (15 szt.) – raz w roku badanie w komorze wodomierza studni: barwy, mętności, pH, zapachu, przewodności, amoniaku, azotanów, azotynów, chlorków, manganu, siarczanów, twardości ogólnej, żelaza i chemicznego zapotrzebowania tlenu (ChZT).

b/ na 2015 rok zmniejszono częstotliwość badania wody surowej do trzech razy w miesiącu oraz wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej do dwóch razy w miesiącu (badanie mętności, manganu i żelaza),

c/ na 2016 rok zmniejszono częstotliwość badania wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej do trzech razy w miesiącu.

W badanym okresie Laboratorium uzgadniało z PPIS harmonogram pobierania próbek wody do badań oraz pomiarów jakości wody, w ujęciu wody, w miejscach pozwalających na ocenę procesu uzdatniania oraz w miejscach wprowadzania wody do sieci wodociągowej w ramach monitoringu kontrolnego oraz monitoringu przeglądowego.

(dowód: akta kontroli str. 231-243 i 286-294)

3.3. W latach 2013-2016 (I kw.) Harmonogramy realizowane były w sposób następujący:

- W 2013 r. przeprowadzono badania: wody surowej w hali napowietrzania SUW (raz na miesiąc, a w 43 przypadkach raz w tygodniu); wody surowej po napowietrzeniu (11 razy w roku); wody przed filtrami (11 razy w roku); wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej (13 razy w roku i 39 badań raz w tygodniu) i wody w zbiornikach wyrównawczych (7 w zbiorniku o pojemności 1000 m³ i 8 o pojemności 2000 m³) oraz wody surowej w komorach wodomierzy 14 studni (na 15 z nich, tj. 93,3%).
- W 2014 roku przeprowadzono badania: wody surowej w hali napowietrzania SUW (raz na miesiąc oraz 40 badań razy w tygodniu); wody surowej po napowietrzeniu (12 razy w roku); wody przed filtrami (12 razy w roku); wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej (12 w roku i 40 badań raz w tygodniu) i wody w zbiornikach wyrównawczych (7 w zbiorniku o pojemności 1000 m³ i 8 o pojemności 2000 m³) oraz wody surowej w komorach wodomierzy na 13 studniach (spośród 15 z nich, tj. 86,7%).
- W 2015 roku przeprowadzono badania: wody surowej w hali napowietrzania SUW (trzy razy w miesiącu oraz po jednym razie w miesiącu); wody przed filtrami (18 razy w roku); wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej (26 razy w roku i 22 w roku) i wody w zbiornikach wyrównawczych (15 w zbiorniku o pojemności 1000 m³ i 9 o pojemności 2000 m³) oraz wody surowej w komorach wodomierzy na 13 studniach (spośród 14 z nich, tj. 92,8 %).
- W 2016 roku (do końca marca) przeprowadzono badania: wody surowej w hali napowietrzania SUW (trzy razy w miesiącu badania barwy, mętności, pH, przewodności i 8 razy mętności, manganu i żelaza); 3 razy badanie mikrobiologiczne; wody przed filtrami (trzy razy fizykochemiczne i mikrobiologiczne); wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej (3 razy barwy, mętności, pH, przewodności i 3 razy mętności, manganu i żelaza) i 8 razy badania mikrobiologiczne) i wody w zbiornikach wyrównawczych (2 razy w zbiorniku o pojemności 1000 m³ i 3 razy o pojemności 2000 m³).

W okresie objętym kontrolą przeprowadzono łącznie 67 (na 48 wymaganych przepisami rozporządzeń Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁹ (dalej „rozporządzenie w sprawie jakości wody”) badań wody w ramach monitoringu kontrolnego, w tym:

- 17 w 2013 r.,
- 28 w 2014 r.,
- 22 w 2015 r.

W okresie tym przeprowadzono również sześć badań w ramach monitoringu przeglądowego (na dziewięć wymaganych), przy czym Przedsiębiorstwo uzyskało w trybie § 13 ust. 1 ww. rozporządzenia akceptację PPIS na zmniejszenie częstotliwości badań w ramach monitoringu przeglądowego.

⁹ Dz.U. Nr 61, poz. 417 ze zm. – rozporządzenie zostało uchylone z dniem 28 listopada 2015 r. Od 28 listopada 2015 r. obowiązuje rozporządzenie MZ z 13 listopada 2015 r. (Dz. U. poz. 1989)

Z badań tych sporządzono w latach 2013-2015 łącznie 54 sprawozdania, w tym:

- 48 sprawozdań z badań wody wykonanych w ramach monitoringu kontrolnego (po szesnastu w każdym roku), którymi objęto: wodę w sieci miejskiej (badano w próbkach odpowiednio 18, 20 i 20 parametrów); wodę uzdatnioną (po 20 parametrów w każdym roku) i wodę surową (po 19 parametrów w każdym roku),
- 6 sprawozdań z badań wody wykonanych w ramach monitoringu przeglądowego, którymi objęto: wodę w sieci miejskiej (badano w próbkach odpowiednio 65, 68 i 67 parametrów) i wodę uzdatnioną (67, 68 i 67 parametrów).

Badania przeprowadzone w badanym okresie przez Laboratorium Środowiskowe Przedsiębiorstwa wykazały, że jakość wody na ujęciu wód podziemnych wymagała jej uzdatnienia. Stwierdzono, że nie spełniała ona wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia, gdyż we wszystkich miesiącach badanego okresu (lata 2013-2015 oraz I kwartał 2016 r.) wystąpiło przekroczenie najwyższych dopuszczalnych wartości stężenia manganu, żelaza oraz mętności wody surowej pobranej ze studni, określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody”. Wyniki badań jakości wody uzdatnionej, przeznaczonej do spożycia przez ludzi wykazały, że przekroczenia te zostały wyeliminowane (w jednym przypadku, tj. w dniu 27.05.2013 r. wystąpiło chwilowe przekroczenie dopuszczalnej wartości stężenia manganu – na przestrzeni kilku godzin).

W latach 2013-2015 sporządzono w Przedsiębiorstwie łącznie 73 sprawozdania z przeprowadzonych wyników kontroli wewnętrznej jakości wody ujmowanej i wprowadzanej do sieci (19 w 2013 r., 30 w 2014 r. i 24 w 2015 r.), które przekazano do PPIS.

(Dowód: akta kontroli str. 244-295 i 394-398)

3.4. Zasoby eksploatacyjne dwóch modelowych poziomów wodonośnych w rejonie Giżycka dla ujęcia „Gajewo”, dotyczyły wód podziemnych kat. „B” o następujących wielkościach eksploatacyjnych: ogółem ($467 \text{ m}^3/\text{h}/11208 \text{ m}^3/\text{dobę}$), w tym: z I warstwy $-254 \text{ m}^3/\text{h}/6096 \text{ m}^3/\text{dobę}$ i z II warstwy $-213 \text{ m}^3/\text{h}/5112 \text{ m}^3/\text{dobę}$. Wyniki badań na poszczególnych studniach wykazały że na przestrzeni okresu 2006-2015 m.in.:

- wzrosły parametry: mętności (60% na studni nr VIIIA; 68% na studni nr XIII; 108% na studni nr 3; 169% na studni nr 2 i 191% na studni nr 1A), chlorków (101% na studni nr 9A; 140% na studni nr XV; 145% na studni nr 4; 167% na studni nr XII; 220% na studni nr 2 i 300% na studni nr XIII), amoniaku (50% na studni nr 2 i 3; 54% na studni nr VII; 64% na studni nr 5; 90% na studni nr 2A i 375% na studni nr 1A;), żelaza (12% na studni nr VIIIA; 20% na studni nr 2; 40% na studni nr VII i 115% na studni nr 4), siarczanów (33% na studni nr XII; 40% na studni nr VII; 111% na studni nr 4 i 118% na studni nr 9A), przewodności (11% na studni nr 4; 14% na studni nr XVII i 34% na studni nr VII), manganu (15% na studni nr 3; 20% na studni nr VIIIA; 27% na studni nr XII; 56% na studni nr 2 i 59% na studni nr XIII), ChZT (10% na studni nr 2; 40% na studni nr VII; 43% na studni nr 2A; 48% na studni nr 1A; 62% na studni nr 3) i twardości ogólnej (8% na studni nr VIIIA; 11% na studni nr 5 i XIII; 12,5% na studni nr 9A i 30% na studni nr VII),
- zmalały parametry: barwy (64% na studni nr 9A; 65% na studni nr 5 i nr XVII; 72% na studni nr 2; 75% na studni nr 1A; 82% na studni nr XII; 90%

na studni nr XIII i nr 4 oraz 78% na studni nr XV), mętności (25% na studni nr XV; 54% na studni nr XII; 60% na studni nr VIIIA; 62% na studni nr XVII; 73% na studni nr 4; 76% na studni nr 3A; 79% na studni nr XVI; 83% na studni nr 5 i 89% na studni nr 9A), żelaza (8% na studni nr 9A i XVII; 10% na studni nr XV; 12% na studni nr XVI; 17% na studni nr 5; 25% na studni nr 3A i 47,5% na studni nr 1A), manganu (8% na studni nr 4; 10% na studni nr XV; 30% na studni nr 1A i 26% na studni nr 2A), siarczanów (19% na studni nr XV; 22% na studni nr 3A; 30% na studni nr 5; 38% na studni nr 1A i 41% na studni nr 3) i ChZT (18% na studni nr XVII; 20,5% na studni nr 5; 37% na studni nr 9A; 38% na studni nr 3A oraz 43% na studni nr XVI i nr 4).

(dowód: akta kontroli str. 296-314)

3.5. W badanym okresie nie wystąpiły okoliczności mogące spowodować zmianę jakości wody. Na terenie strefy ochronnej ujęcia Gajewo i w jej pobliżu wystąpiły w badanym okresie awarie opisane w wyjaśnieniach Dyrektora Przedsiębiorstwa w 1.7. wystąpienia oraz zapiaszczenie studni nr 8a, co spowodowało jej likwidację.

(dowód: akta kontroli str. 315 i 264-265)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Przedsiębiorstwo nie w pełni zrealizowało zakres badań określony w Harmonogramach sporządzonych przez Laboratorium Środowiskowe, zatwierdzonych na dany rok kalendarzowy przez Dyrektora Przedsiębiorstwa. W badanym okresie nie przeprowadzono następujących badań:

- W 2013 roku: ośmiu badań wody surowej przed napowietrzaniem (fizykochemiczne raz w tygodniu); wody surowej po napowietrzaniu (jedno badanie fizykochemiczne i mikrobiologiczne) wody przed filtrami (1 badanie fizykochemiczne i mikrobiologiczne); wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej (12 tygodniowych badań fizykochemicznych); 5 badań zbiornika wyrównawczego o pojemności 1000m³ i 4 badań zbiornika o pojemności 2000 m³; wody surowej w komorze wodomierzowej studni nr 4.
- W 2014 roku: 10 tygodniowych badań fizykochemicznych wody surowej przed napowietrzaniem i wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej; 10 badań fizykochemicznych i mikrobiologicznych wody uzdatnionej na zbiorniku wyrównawczym o pojemności 1000 m³ i trzech na zbiorniku o pojemności 2000 m³; wody surowej w komorze wodomierzowej studni nr 4 i XVII.
- W 2015 roku: pięciu badań mikrobiologicznych wody uzdatnionej zbiornika wyrównawczego o pojemności 1000 m³ i 11 zbiornika o pojemności 2000 m³.
- W 2016 roku: jednego badania wody surowej (mętność, mangan i żelazo) i wody uzdatnionej podawanej do sieci miejskiej oraz wody uzdatnionej zbiornika wyrównawczego o pojemności 1000m³.

Z wyjaśnień Dyrektora PWiK wynikało, iż rozbieżności w ilościach analiz założonych w Harmonogramach, a wykonanych faktycznie wynikały z faktu, że badania technologiczne realizowane były adekwatnie do sytuacji i bieżących potrzeb, a opracowywany na początku każdego roku harmonogram badań laboratoryjnych (który opiera się na teoretycznych założeniach funkcjonowania w warunkach stabilnego procesu technologicznego, eksploatacji urządzeń, obiektów i wynikająca z tych założeń ilością wykonywanych badań) jest korygowany do bieżących potrzeb technologicznych. Jako przyczyny nierealizowania założonych badań podał m.in.: wykonywanie prac konserwacyjnych poszczególnych komór w hali napowietrzania oraz zbiorników wyrównawczych oraz naprzemienne włączanie w latach 2014-2015

zbiorników wyrównawczych ze względów technologicznych oraz wyłączenie z eksploatacji niektórych studni lub ich sporadyczne włączanie.

Jak stwierdził „Rezygnacja z niektórych planowanych badań wg harmonogramu na rzecz badań technologicznych, podyktowana bieżącymi uwarunkowaniami prowadzonego procesu uzdatniania wody, nie ma wpływu na bieżący stan bezpieczeństwa dystrybuowanej wody (...). Zarówno w zakresie parametrów jakościowych wody, jak i częstotliwości badań PWiK Sp. z o.o. nie występowało i nie oczekiwano akceptacji PPiS jakiegokolwiek elastyczności. Praktycznie nie było takiej konieczności. Obowiązywały i obowiązują zwyczajowe zasady, określone rozporządzeniem Ministra Zdrowia”.

(dowód: akta kontroli str. 231-295)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

4. Podejmowanie działań w celu poprawy jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej

Opis stanu faktycznego

4.1. Z uwagi na przekroczenia dopuszczalnej wartości stężenia żelaza i manganu (opisano w pkt. 3.3. wystąpienia), woda surowa ujęta studniami wierconymi poddawana była w badanym okresie procesowi jej uzdatniania. Polegał on na dostarczeniu tlenu do wody surowej i spowodowaniu zmiany struktury żelaza z rozpuszczalnej w wodzie na formę kłaczkową (w hali napowietrzania), a następnie zatrzymaniu żelaza (w formie osadu rdzawego) oraz cząstek manganu na filtrach wypełnionych żwirem kwarcowym. Po przejściu przez filtr woda kierowana była do sieci miejskiej jako woda uzdatniona. W przypadku konieczności dezynfekcji istniała możliwość skierowania wody do lampy dezynfekującej UV i dalej do sieci miejskiej.

W badanym okresie skuteczność uzdatniania wody (porównanie parametrów jakości wody ujmowanej surowej do parametrów wody po jej uzdatnieniu) była następująca:

- manganu: od 81,4 do 92,5% w 2013 r.; 85,3-96,9% w 2014 r.; 89,2-96,2% w 2015 r. i 92-95% w 2016 r.,
- żelaza: 87,3-98,1% w 2013 r.; 91,9-98,7% w 2014 r. i 97-98,9% w latach 2015-2016.

(dowód: akta kontroli str. 316-322 i 252-258)

4.2. Przedsiębiorstwo uzyskało od PPiS, na podstawie przeprowadzonych kontroli jakości wody pobranej z wodociągu publicznego Giżycko, pozytywne oceny o stwierdzeniu przydatności wody do spożycia w latach 2013-2015.

(dowód: akta kontroli str. 323-328)

4.3. W badanym okresie koszt uzdatniania 1m³ wody surowej wzrósł o 12,4%, tj. z 1,37 zł w 2013 r. do 1,54 zł w 2015 r.

W poszczególnych latach koszty ogółem wyniosły:

- 2.215,1 tys. zł w 2013 r., w tym: 546,3 tys. zł (25% ogółem) na ujęcie wody i 1.668,8 tys. zł (75%) na SUW,
- 2.128,2 tys. zł w 2014 r., w tym: 472,8 tys. zł (22%) na ujęcie wody i 1.655,4 tys. zł (78%) na SUW,

- 2.297,9 tys. zł w 2015 r., w tym 467,5 tys. zł (20%) na ujęcie wody i 1.830,4 tys. zł (80%) na SUW.

W latach 2013-2015 udział poszczególnych składników kosztów był następujący:

- w 2013 roku:

a/ na ujęciu wody (546.262,56 zł ogółem): 47.969,56 zł (9% ogółem) amortyzacja, 23.213,44 zł (4%) materiały, 115.437,60 zł (21%) energia, 46.205,01 zł (9%) usługi remontowe, 51.856,28 zł (9%) płace z narzutami, 57.132,13 zł (10%) podatki, 109.640,14 zł (20%) opłata za środowisko, 41.643,36 zł (8%) pozostałe koszty i 53.165,04 zł (10%) koszty pośrednie,

b/ na SUW (1.668.778,86 zł ogółem): 242.947,05 zł (15% ogółem) amortyzacja, 99.604,87 zł (6%) materiały, 146.841,76 zł (9%) energia, 5.027,60 zł (0,3%) usługi transportowe, 190.419,51 zł (11%) usługi remontowe, 358.435,52 zł (21,5%) płace z narzutami, 152.706,08 zł (9,2%) podatki, 91.765,91 zł (5%) pozostałe koszty i 381.030,56 zł (23%) koszty pośrednie,

- w 2014 roku:

a/ na ujęciu wody (472.831,01 zł ogółem): 49.262,23 zł (10%) amortyzacja, 5.393,18 zł (1%) materiały, 100.315,34 zł (21%) energia, 59.621,63 zł (13%) płace z narzutami, 57.559,55 zł (12%) podatki, 108.684 zł (23%) opłata za środowisko, 41.325,39 zł (9%) pozostałe koszty, 50.669,69 zł (11%) koszty pośrednie,

b/ na SUW (1.655.348,34 zł ogółem): 253.925,84 zł (15%) amortyzacja, 123.223,65 zł (7%) materiały, 111.305,50 zł (7%) energia, 65.443,47 zł (4%) usługi remontowe, 360.943,18 zł (22%) płace z narzutami, 154.311,42 zł (9%) podatki, 211.866,91 zł (13%) pozostałe koszty i 374.312,11 zł (23%) koszty pośrednie,

- w 2015 roku:

a/ na ujęciu wody (467.469,16 zł ogółem): 49.341,84 zł (11%) amortyzacja, 5.386,54 zł (1%) materiały, 102.084,49 zł (22%) energia, 53.565,67 zł (11%) płace z narzutami, 57.321,14 zł (12%) podatki, 105.460, zł (23%) opłata za środowisko, 42.334,81 zł (9%) pozostałe koszty i 51.974,67 zł (11%) koszty pośrednie,

b/ na SUW (1.830.389,65 zł ogółem): 231.710,40 zł (13%) amortyzacja, 77.664,21 zł (4%) materiały, 102.429,11 zł (6%) energia, 208.762,43 zł (11%) usługi remontowe, 370.270,32 zł (20%) płace z narzutami, 155.721,15 zł (9%) podatki, 277.866,27 zł (15) pozostałe koszty i 405.956,76 zł (22%) koszty pośrednie.

Wzrost kosztów w 2015 r. był spowodowany zwiększeniem wydatków m.in. na: usługi remontowe budynków na terenie SUW (np. remont sufitów w pomieszczeniach warsztatu, izolacja ściany zewnętrznej hali pomp, remont budynku chlorowni), opłaty dzierżawy za modernizację STUW oraz koszty pośrednie (stanowiących procent od innych kosztów, a na jej wysokość nie ma bezpośredniego wpływu eksploatacja SUW).

(dowód: akta kontroli str. 329-330)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

5. Wykonywanie obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dotyczących wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu faktycznego

5.1. Zgodnie z wymogami art. 286 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2011 r. Prawo ochrony środowiska¹⁰ (dalej „ustawa POŚ”) Przedsiębiorstwo przekazywało Marszałkowi do dnia 31 marca następnego roku wykazy zawierające informacje oraz dane o ilości i jakości pobranej wody podziemnej (dalej: „Wykazy”). W poszczególnych latach określono w nich następujące ilości pobranej wody:

- W 2013 roku – ogółem 1 616 276m³, z czego zakwalifikowano: 1 461 364m³ na cele zaopatrzenia ludności i socjalno-bytowe (wysokość opłaty 94.988,66 zł); 119 476m³ na cele produkcji w kontakcie z żywnością (11.111,27 zł) i 32 193m³ na pozostałe cele (3.541,23 zł). Do naliczenia wysokości opłat zastosowano jednostkowe stawki opłat za pobór 1m³ wody podziemnej (0,065 zł, 0,093 zł i 0,110 zł), określone w obwieszczeniu Ministra Środowiska z 10 września 2012 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2013¹¹.
- W 2014 roku – ogółem 1 559 002m³, z czego zakwalifikowano: 1 437 757m³ na cele zaopatrzenia ludności i socjalno-bytowe (96.329,72 zł); 81 558m³ na cele produkcji w kontakcie z żywnością (7.829,57 zł) i 39 687m³ na pozostałe cele (4.524,32 zł). Do naliczenia wysokości opłat zastosowano jednostkowe stawki opłat za pobór 1m³ wody podziemnej (0,067 zł, 0,096 zł i 0,114 zł), określone w obwieszczeniu Ministra Środowiska z 13 sierpnia 2013 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2014¹².
- W 2015 roku – ogółem 1 496 060m³, z czego zakwalifikowano: 1 395 350m³ na cele zaopatrzenia ludności i socjalno-bytowe (94.883,80 zł); 55 862 m³ na cele produkcji w kontakcie z żywnością (5.418,61 zł) i 44 846 m³ na pozostałe cele (5.157,29 zł). Do naliczenia wysokości opłat zastosowano jednostkowe stawki za pobór 1 m³ wody podziemnej (0,068 zł, 0,097 zł i 0,115 zł), określone w obwieszczeniu Ministra Środowiska z 11 sierpnia 2014 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2015¹³.

Do naliczenia wysokości opłat w latach 2013-2015 zastosowano w sposób prawidłowy współczynnik różnicujący (1), odnoszący się do wody podlegającej procesom odmanganiania (wybrany jako najniższy z dwóch procesów uzdatniania, tj. poza odżelazianiem), wynikający z § 9 ust. 5 pkt 3 i ust. 7 rozporządzenia Rady Ministrów z 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska¹⁴.

Zgodnie z wymaganiami art. 285 ust. 2 ustawy POŚ Przedsiębiorstwo wniosło na rachunek Urzędu Marszałkowskiego w terminie do 31 marca następnego roku następujące opłaty za pobór wody podziemnej: 109.641,16 zł w 2013 r., 108.683,61 zł w 2014 r. i 105.459,70 zł w 2015 r.

W sporządzonych w trakcie kontroli NIK (28.04.2016 r.) korektach informacji składanych do Urzędu Marszałkowskiego Przedsiębiorstwo określiło:

- za 2013 r. – pobór wody w ilości 1 616 076m³ i naliczenie opłat w kwocie łącznej 109.628,09 zł (było 109.641,16 zł),

¹⁰ Dz.U. z 2016 r., poz. 672

¹¹ M.P. poz. 766

¹² M.P. poz. 729

¹³ M.P. poz. 790

¹⁴ Dz.U. Nr 196, poz. 1217 - rozporządzenie uchylone z dniem 1.01.2016 r.

- za 2014 r. – pobór wody w ilości 1.560.002m³ i naliczenie opłat w kwocie łącznej 108.752,27 zł (było 108.683,61 zł). W dniu 29.04.2016 r. dokonano wpłaty na konto Urzędu Marszałkowskiego w kwocie 43 zł.

(dowód: akta kontroli str. 331-370)

5.2. Przedsiębiorstwo realizowało obowiązek składania sprawozdań statystycznych wynikający z art. 30 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej¹⁵. Sprawozdania M-06 za lata 2013, 2014 i 2015 przekazywano corocznie do dnia 2 lutego następnego roku, tj. w terminach określonych w rozporządzeniach Prezesa Rady Ministrów¹⁶ w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2013, 2014 i 2015 (dalej „rozporządzeniach w sprawie określenia wzorów formularzy”).

W sprawozdaniach za poszczególne okresy sprawozdawcze wykazano następujące ilości wody pobranej z ujęcia Gajewo: 1616,3 dam³ w 2013 r.¹⁷, 1559,0 dam³ w 2014 r. i 1496,0 dam³ w 2015 r. Dane te odpowiadały danym zawartym w informacjach przekazywanych do Urzędu Marszałkowskiego.

(dowód: akta kontroli str. 373-378)

5.3. W badanym okresie Przedsiębiorstwo posiadało dwa zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w tym ujmowania, uzdatniania i dostarczenia wody. Decyzje w tym zakresie, wydane na czas nieokreślony w trybie art. 16 ust. 1 ustawy z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹⁸, określały m.in.: wymagania w zakresie jakości usług wodociągowo-kanalizacyjnych; warunki, zakres i tryb kontroli realizacji zezwolenia i przestrzegania regulaminu dostarczania wody; warunki wprowadzania ograniczeń dostarczania wody w przypadku jego niedoboru oraz warunki prowadzenia racjonalnej gospodarki w zakresie działalności objętej zezwoleniem. W szczególności zaś:

- W decyzji Wójta Gminy Giżycko z dnia 17 grudnia 2002 r. zobowiązano Przedsiębiorstwo do przedkładania zarządowi gminy wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym m.in. informacji o: realizacji skarg i wniosków, występujących awariach, wnioskach pokontrolnych z przeprowadzonych kontroli zewnętrznych, jakości usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Przedsiębiorstwo zaprzestało z dniem 1 lipca 2003 r., tj. powstania Gminnego Zakładu Budżetowego, prowadzenia działalności na terenie Gminy Wiejskiej Giżycko w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

- W decyzji Zarządu Miasta Giżycka z dnia 19 sierpnia 2002 r. zobowiązano Przedsiębiorstwo do prowadzenia systematycznej kontroli jakości dostarczanej wody oraz regularnego informowania Zarządu Miasta o wynikach kontroli.

Zobowiązanie dotyczące „regularnego informowania Zarządu Miasta o wynikach kontroli (pkt 5 rozdz. II zezwolenia wynikało z § 3 rozdz. 2 „Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków (uchwała nr XLVIII/63/02 Rady Miejskiej z dnia 28 czerwca 2002 r.). Regulamin został zmieniony uchwałą nr XXXV/96/05

¹⁵ Dz.U. z 2012 r., poz. 591 ze zm.

¹⁶ Z 13 września 2013 r. (Dz.U. poz. 1223); z 5 lutego 2014 r. (Dz.U. poz. 415) i 18 marca 2015 r. (Dz.U. poz. 561)

¹⁷ 1 dam³= 1 tys. m³

¹⁸ Dz.U. z 2015 r., poz. 139 ze zm.

Rady Miasta Giżycka z dnia 21 października 2005 r., a następnie uchwałą nr XXIII/47/12 Rady Miasta w Giżycku z dnia 23 marca 2012 r.¹⁹. W zmienionych wersjach obowiązek ten nie został uwzględniony, w związku z kompetencją Państwowej Inspekcji Sanitarnej, wynikającą z § 16 ust. 3 rozporządzenia w sprawie jakości wody (aktualnie na podstawie § 17 ust. 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, Państwowa Inspekcja Sanitarna informuje burmistrza „o stwierdzeniu przydatności lub braku przydatności do spożycia”).

(dowód, akta kontroli str. 379-388)

5.4. Informację o jakości wody Przedsiębiorstwo udostępniało na stronie internetowej www.pwikgizycko.pl, która zawierała w szczególności (wg stanu na dzień 12.04.2016 r.):

- ocenę PPiS o stwierdzeniu przydatności wody do spożycia z dnia 12.02.2016 r.,
- parametry wody dostarczanej ze Stacji Uzdatniania Wody, w tym określające stopień twardości wody oraz zawartość minerałów.

W latach 2013-2016 (do 31 marca) nie wpłynęły do Przedsiębiorstwa, w trybie ustawy z dnia 6 września 2011 r. o dostępie do informacji publicznej²⁰, wnioski o udostępnienie informacji o jakości wody przeznaczonej do spożycia.

(dowód, akta kontroli str. 389-393)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości polegające na naruszeniu zasad sporządzania sprawozdań M-06 określonych w rozporządzeniach w sprawie określenia wzorów formularzy. Z objaśnień do formularza M-06 wynika, że w dziale I w wierszu 01 należy podać ilość wody pobranej z ujęć na podstawie ewidencji pomiarów określonej w pozwoleniu wodno-prawnym, tj. na podstawie odczytów zainstalowanych wodomierzy. Pomimo tego, że każda ze studni ujęcia Gajewo posiadała zainstalowany wodomierz i odczyty (choć nieregularnie) były dokonywane, Przedsiębiorstwo przyjęło za podstawę do sporządzenia ww. sprawozdań metodę rozliczenia wynikającą z Raportów sporządzanych w okresach miesięcznych. Raporty te stanowiły również podstawę do sporządzania Wykazów składanych corocznie Marszałkowi. Błędy pracowników Przedsiębiorstwa spowodowały, że ww. dokumenty, tj. Raporty, Wykazy i sprawozdania M-06 zostały sporządzone niezetelnie. Skutkowało to również w konsekwencji niewłaściwym naliczeniem wysokości opłat za pobór wody, którą zaniżono. W szczególności stwierdzono w tym zakresie, że:

1) Ilość wody podziemnej pobranej z ujęcia Gajewo, określona przez Przedsiębiorstwo w Wykazach za lata 2013-2015, była niezgodna z danymi wynikającymi z Raportów. Zaniżono o 10 006m³ ilość pobranej wody, w stosunku do ilości wody, która winna podlegać opłacie. W poszczególnych latach stwierdzono, że:

- W Wykazie za 2013 r. podano, że w kwietniu pobrano 124 920m³ wody, podczas gdy w Raporcie za ten miesiąc określono 128 164m³ (zaniżenie o 3 244m³). Ponadto w styczniu zawyżono w Raporcie ilość pobranej wody o 200m³. W ostatecznym rozliczeniu w Wykazie podano ilość pobranej wody ogółem 1 616 276m³, a w Raportach (pod warunkiem ich właściwego sporządzenia) winno być 161 6076m³. W konsekwencji do naliczenia wysokości

¹⁹ Dz. Urz. Woj. Warm.Maz. z 2012 r., poz. 2680

²⁰ Dz.U. z 2015 r., poz. 2058 ze zm.

opłaty przyjęto 1 613 033m³, zaniżając o 3 043m³ ilość wody pobranej, która winna również podlegać należnej opłacie.

- W Wykazie za 2014 r. przyjęto, że w grudniu pobrano 117 011m³ wody, podczas gdy w Raporcie za ten miesiąc określono 118 930m³ (różnica 1 919m³). Podano w Wykazie pobór wody ogółem w ilości 1 559 002m³, podczas gdy z Raportów wynikało, że ilość ta wyniosła 1 561 921m³ (dodatkowo w Raporcie z lutego zaniżono ilość pobranej wody o 1000m³). W konsekwencji zaniżono o 2 919m³ ilość pobranej wody, która winna podlegać należnej opłacie.
- W Wykazie za 2015 r.:
 - przyjęto, że w lutym pobrano 103 676m³ wody, podczas gdy w Raporcie (pod warunkiem jego właściwego sporządzenia) winno być 103 772m³ - zaniżono ilość pobranej wody o 96m³,
 - podano, że w listopadzie pobrano 112 994m³ wody, podczas gdy w Raporcie za ten miesiąc określono 114 848m³ - zaniżono ilość pobranej wody o 1 854m³,
 - podano, że w grudniu pobrano 117 063m³ wody, a w Raporcie za ten miesiąc określono 119 157m³ - zaniżono ilość pobranej wody o 2 094m³.

W Wykazie za 2015 r. podano pobór wody w ilości ogółem 1 496 060 m³, podczas gdy w Raportach winno być 1 500 104m³. Zaniżono łącznie ilość wody pobranej, która winna podlegać należnej opłacie o 4 044m³.

Wyjaśnienia pracowników Przedsiębiorstwa wskazują, że niezgodności w ilości faktycznie pobranej wody i wykazanej w rocznych wykazach zawierających informacje o ilości pobranej wody podziemnej, składanych Marszałkowi, były spowodowane ich błędami rachunkowymi, które nie zostały następnie zweryfikowane w dalszym procesie ich przetwarzania. Z wyjaśnień wynikało, że dane do sporządzenia informacji o zakresie korzystania ze środowiska (w tym poboru wody) oraz o wysokości należnych opłat w latach 2013-2015 technolog Przedsiębiorstwa pobierała z rocznego zestawienia ze sprzedaży i produkcji wody, opracowanego przez Dział Rozliczeń, na podstawie raportu pracy Wydziału Wodociągów i Kanalizacji. Raport pracy tego Wydziału sporządzał jego Kierownik, który otrzymywał miesięczne sprawozdania z produkcji wody w latach 2013-2016 od Mistrza Stacji Uzdatniania Wody (którego miał nadzorować). Dokonywał ich weryfikacji, sprawdzając wrywkowo wskazane odczyty wodomierzy, wielkości liczb czy nie odbiegają od innych miesięcy (np. wody na płukanie) oraz produkcję średniodobową wody. Sprawozdania te uzupełniał o dane dotyczące ilości wody zużytej na terenie miasta oraz na potrzeby własne.

(dowód: akta kontroli str. 331-372,210-213 i 143-187)

2). Ilości wody pobranej z ujęcia Gajewo, wykazanej w sprawozdaniach M-06 za lata 2013, 2014 i 2015, nie odpowiadała ilościom wody pobranej z tego ujęcia, wykazanej w Raportach, jak również ilości pobranej wody według odczytów wodomierzy zainstalowanych na studniach wierconych. Naruszone zostały zasady określone w przepisach rozporządzeń w sprawie określenia wzorów formularzy.

Były to następujące różnice:

a/ w sprawozdaniach M-06 w badanym okresie wykazano o 6,8 dam³ pobranej wody mniej niż wynikało to z Raportów, tj.:

- w 2013 r.: sprawozdanie M-06 – 1616,3 dam³, miesięczne raporty 1616,1 dam³ (więcej 0,2 dam³),
- w 2014 r.: sprawozdanie M-06 – 1559,0 dam³, miesięczne raporty 1561,9 dam³ (mniej o 2,9 dam³),

- w 2015 r.: sprawozdanie M-06 – 1496 dam³, miesięczne raporty 1500,1 dam³ (mniej o 4,1 dam³).

b/ ilość wydobytej wody z ujęcia według wskazań wodomierzy wyniosła w latach 2013-2015 łącznie 4.396,6 dam³ i była mniejsza od ilości wykazanej w sprawozdaniach M-06 o 274,7 dam³ i o 281,6 dam³ od wykazanej w Raportach miesięcznych.

Sprawozdania M-06 sporządzał Kierownik Działu Wodociągów i Kanalizacji PWiK. Z udzielonych przez niego wyjaśnień wynikało, że dane o ilości pobranej wody wykazywał w nich na podstawie zestawienia sporządzonego przez Dział Rozliczeń PWiK. Nie weryfikował danych w nich zawartych z faktycznymi odczytami na wodomierzach zainstalowanych na studniach. Podał również, że „*Ewentualne różnice pomiędzy danymi wykazywanymi w sprawozdaniach M-06, a wynikającymi z odczytów wodomierzy na studniach mogą wynikać z faktu, że wodomierze te pracują na wodzie brudnej, tj. z dużą zawartością żelaza. Zarastają one osadem żelazowym i wskazania tych wodomierzy mogą być błędne. W związku z tym przyjęliśmy najbardziej wiarygodną naszym zdaniem metodę rozliczania, która uwzględnia ilość wody wysłanej do miasta, mierzonej przepływomierzem elektromagnetycznym, jak również ilości wody zużytej na procesy technologiczne uzdatniania wody oraz potrzeby socjalno-bytowe pracowników zatrudnionych na Stacji Uzdatniania Wody*”.

Uwagi dotyczące badanej działalności

Zdaniem NIK rzetelne sporządzanie sprawozdań M-06, a co za tym idzie należyte wywiązywanie się Przedsiębiorstwa z warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych, jak również właściwe określenie podstawy do obliczenia wysokości należnych opłat za korzystanie ze środowiska, uwarunkowane jest dokonywaniem odczytów o ilości pobranej wody podziemnej ze sprawnie funkcjonujących wodomierzy zainstalowanych na studniach głębinowych i dokonywanie na tej podstawie bieżących wpisów do „Książek eksploatacji”.

(dowód: akta kontroli str. 373-378 i 350-354, 212-213 i 143-187)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²¹, wnosi o:

1. Wypełnianie warunków pozwoleń wodnoprawnych w zakresie prowadzenia rejestru poboru wody na podstawie odczytów wodomierzy – odnotowywanych w książkach eksploatacji studni, jak również prowadzenia okresowych pomiarów poziomu zwierciadła wody i wydajności studni.
2. Rzetelne sporządzanie sprawozdań M-06 w zakresie poboru wody i Wykazów przedkładanych Marszałkowi, a także naliczanie w sposób prawidłowy wysokości należnych z tego tytułu opłat.
3. Skorygowanie w Wykazach złożonych Marszałkowi oraz sprawozdaniach M-06 danych dotyczących faktycznej ilości wody pobranej w latach 2013-2015 z ujęcia Gajewo oraz dokonanie opłat z tego tytułu we właściwej wysokości.

²¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677

4. Bieżące korygowanie „Harmonogramów analiz wody”, będących podstawą realizacji badań wody przez Laboratorium Środowiskowe.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, dniaczerwca 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie

Dyrektor

Kontroler
Janusz Dobek
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
Podpis

.....
Podpis